

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

27.06.2022. Nr. 1-6/11
Uz 20.05.2022 1-03.5/288

Latvijas Republikas Satversmes tiesa
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Par viedokļa sniegšanu lietā Nr. 2022-03-01

Tiesībsargs ir saņēmis Satversmes tiesas vēstuli, kurā tiesībsargam tiek lūgts paust viedokli Satversmes tiesā izskatāmajā lietā Nr.2022-03-01, kas ierosināta pēc [sabiedrības "A"] pārstāvju zvērinātu advokātu [personas A] un [personas B] (turpmāk tekstā – Pieteicēja) konstitucionālās sūdzības par to, ka aizskartas pieteicējas tiesības uz taisnīgu tiesu, jo Latvijas tiesību sistēmā nav tiesību aizsardzības līdzekļa pret nelikumīgu šķīrējtiesas spriedumu, kas ļautu prasīt tā atcelšanu vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Satversmes tiesa lūdz tiesībsargu sniegt atbildes uz šādiem jautājumiem:

- 1) kādi ir pastāvošie tiesību aizsardzības līdzekļi pret šķīrējtiesas spriedumu, un vai tie izpilda tiesību uz taisnīgu tiesu garantijas;
- 2) vai Latvijas tiesību sistēmā neesošais tiesību aizsardzības līdzeklis – prasība pret šķīrējtiesas spriedumu – ir tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums;
- 3) vai šķīrējtiesas līguma dalībniekam ir iespējams aizsargāt savas tiesības no šķīrējtiesas jurisdikcijas un šķīrējtiesas sprieduma izpildes, prasot paša šķīrējtiesas līguma atzīšanu par spēkā neesošu?

Pamata fakti lietā

2021.gada aprīlī pieteicēja uzzināja, ka Krievijas Federācijas Sanktpēterburgas arbitražas tiesā tiek skatīts pieteikums par Latvijas Republikā reģistrētas šķīrējtiesas [šķīrējtiesa A] 2019.gada 26.novembrī pieņemtā šķīrējtiesas sprieduma atzīšanu un izpildi. Ar minēto spriedumu no pieteicējas par labu Panamā dibinātai sabiedrībai [sabiedrība "B"] tika piedzīti 6 980 000 euro. Pieteicēja norāda konstitucionālajā sūdzībā, ka nav slēgusi nekādus darījumus ar sabiedrību [sabiedrība "B"], nav vienojusies par strīdu nodošanu [šķīrējtiesai A], kā arī nav saņēmusi no sabiedrības aizdevumu piespriestajā apmērā. Tāpat pieteicēja norāda, ka nav bijusi informēta par šķīrējtiesas procesu un nav piedalījusies tajā. Pieteicēja norāda, ka nenoskaidrotas personas ir viltojušas [šķīrējtiesas A] sprieduma pamatā esošos darījumu un pārstāvību apliecinājošos dokumentus. Šķīrējtiesas process tika īstenots, pieteicējai par to nezinot. Par minētajiem faktiem pieteicēja ir vērsusies tiesībsargājošajās iestādēs, bet neprecīzē konstitucionālajā sūdzībā, vai ir uzsākts

kriminālprocess un kāds ir rezultāts. Tāpat pieteicēja sūdzībā norāda uz virkni procesuāliem pārkāpumiem, kas pieļauti šķīrējtiesas procesā, kuru rezultātā ir ierobežotas pieteicējai garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu, pieeju tiesai un efektīvu aizskarto tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanu.

Pieteicēja ir vērsusies Satversmes tiesā, norādot, ka Civilprocesa likuma 534., 534.¹, 535., 536., 537.panti neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam. Pieteicējas ieskatā aizskarto tiesību aizsardzības mehānisma neesamība Latvijas tiesību sistēmā, kas ieinteresētajām personām liedz vispārējās jurisdikcijas tiesā iesniegt pieteikumu par šķīrējtiesas sprieduma atcelšanu, neatbilst Satversmes 92.pantā garantētajām tiesībām.

Atbildes uz Satversmes tiesas uzdotajiem jautājumiem

Pieteicējas iebildumus veido divi elementi, pirmkārt, Latvijas tiesību sistēma pieļauj ārvalstīs atzīt un izpildīt ar būtiskiem procesuāliem pārkāpumiem Latvijas šķīrējtiesā pieņemtu spriedumu, otrkārt, nepastāv efektīvs aizskarto tiesību aizsardzības līdzeklis, lai šādu prettiesisku spriedumu atceltu vai apturētu tā izpildīšanu, jo ir liegta pieeja tiesai.

Izvērtējot Satversmes tiesas lietā esošos materiālus, tiesībsargs sniedz Satversmes tiesai šādas atbildes uz uzdotajiem jautājumiem:

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants uzsver, ka katram indivīdam, ja tiek noteiktas viņa tiesības un pienākumi civilprocesā, ir tiesības uz to, lai lietu taisnīgi, publiski izskatītu kompetenta, neatkarīga un objektīva tiesa, kas izveidota saskaņā ar likumu.

Arī Satversmes 92.pants nosaka, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un pienākumus taisnīgā tiesā.

Jēdziens „taisnīga tiesa” ietver sevī *tiesiskai valstij atbilstošu procesu*, proti, procesu, kas ir ne tikai taisnīgs, bet arī efektīvs. Tiesības uz taisnīgu tiesu tiek garantētas, cita starpā, nodrošinot ikvienam indivīdam tiesības uz pieeju tiesai un ievērojot pušu līdztiesību iztiesāšanā.

Indivīdi var atteikties no tiesībām vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā, vienojoties ar iespējamo tālāko strīdu izšķiršanas nodošanu šķīrējtiesai, un šī izvēle ir personu brīvās gribas paudums, kuru valstij nav tiesības ietekmēt.

Valstij atzīstot tādus alternatīvos strīdu izskatīšanas veidus kā šķīrējtiesas, to darbības regulējumam tiek izvirzītas identiskas prasības valsts tiesu varai - institūcijas objektivitāte, tiesiskai valstij atbilstošs process, taisnīgs iznākums un pakļautība likumam. Šāds secinājums izriet gan no Augstākās tiesas Senāta, gan Satversmes tiesas atziņām¹. Valsts, pieļaujot strīdu izšķiršanu “privātā” kārtībā – šķīrējtiesā, uzņemas atbildību par pušu pamattiesību ievērošanu šķīrējtiesas procesā.

Pamattiesības, no kurām nevar atteikties šķīrējtiesas un kuras ir tām saistošas, ir:

- * neatkarīgs un objektīvs šķīrējtiesnesis,
- * taisnīgs process un pušu līdztiesība un
- * *tiesības uz efektīvu tiesu pēc šķīrējtiesas procesa.*

¹ Latvijas Republikas Senāta 2019.gada 25.septembra lēmuma lietā Nr.SKC-1181/2019 6.4.punkts, Satversmes tiesas 2005.gada 17.janvāra sprieduma lietā Nr.2004-10-01 9.1.punkts.

ANO Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas (UNCITRAL) 1985.gada Starptautiskās komerciālās šķīrējtiesas parauglikuma (turpmāk – Parauglikums)² 6.pants paredz sešus dažādus veidus, kā valsts tiesa var tikt sasaistīta ar šķīrējtiesas procesu. Tiesa vai cita nozīmētā institūcija var veikt šādas funkcijas:

- 1) izveidot šķīrējtiesas sastāvu,
- 2) noteikt jurisdikciju,
- 3) vākt pierādījumus,
- 4) atcelt spriedumu,
- 5) nodrošināt prasību,
- 6) izpildīt un atzīt spriedumu³.

Valsts kontroles mehānismam pār šķīrējtiesas nolēmumiem jābūt tādām, lai valsts varas nesējs ar savu rīcību atzītu tikai tādu šķīrējtiesas procesu, kurā būtu ievērots taisnīgums un objektivitāte, jo, pretējā gadījumā, valsts kļūst līdzatbildīga par šķīrējtiesas spriedumu, kas taisīts, neievērojot pamattiesības un Satversmes 92.pantā nostiprinātos principus.

Valsts šķīrējtiesu nolēmumu atbilstību tiesiskuma prasībai var izvērtēt divos procesos: a) lēmuma pieņemšanas procesā par izpildraksta izdošanu šķīrējtiesas spriedumam un b) izskatot pieteikumus par šķīrējtiesas sprieduma atcelšanu.

Latvijā tiesas šķīrējtiesu kontrole ir koncentrēta izpildu raksta izsniegšanas stadijā⁴, brīdī, kad šķīrējtiesas process ir noslēdzies ar lietas izskatīšanu pēc būtības un ir nepieciešama šķīrējtiesas nolēmuma piespiedu izpilde, kuru var realizēt tikai ar valsts tiesas starpniecību. Šajā procesa stadijā arī tiek pārbaudīta šķīrējtiesas procesa likumība, t.sk., šķīrējtiesas neatkarība un objektivitāte. Saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi neatkarības un objektivitātes trūkums ir konstatējams ne vien tad, ja tas ticis pierādīts, bet arī tad, ja par neatkarības un objektivitātes esamību var rasties pamatotas šaubas⁵. Šādu šaubu iemesls var būt šķīrējtiesas organizatoriskā struktūra, šķīrējtiesnešu iepriekšējās attiecības ar pusēm, kā arī citi faktori. Ja tiesa atsaka izpildu raksta izsniegšanu, saskaņā ar Civilprocesa likuma 537.pantu persona var vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā vai šķīrējtiesā, atkarībā no atteikumā izsniegt izpildrakstu norādīto pamatojumu.

Gadījumā, ja šķīrējtiesas procesā ir konstatējama formāla procesuālo prasību ievērošana, bet sprieduma pamatā ir bijuši viltoti pierādījumi vai viltots pilnvarojums, persona var vērsties arī tiesībsargājošajās iestādēs ar lūgumu uzsākt kriminālprocesu un veikt ekspertīzes viltojuma fakta pierādīšanai.

2014. gadā, izstrādājot Šķīrējtiesu likumu, valsts nodefinēja mērķi – ieviest Latvijā mūsdienu prasībām atbilstošu šķīrējtiesu darbības tiesisko regulējumu, ļaujot Latvijai kļūt par vienu no UNCITRAL Starptautiskās komercšķīrējtiesas Parauglikuma valstīm.

No Civilprocesa likuma D daļas ar 2015.gada 1.janvāri tika izslēgtas 61.-65.nodaļas, kuru regulējums tika pārnests uz Šķīrējtiesas likumu, savukārt Civilprocesa likumā palika 66.nodaļa, kas regulē šķīrējtiesas nolēmuma izpildes kārtību, proti, izpildu raksta izsniegšanu pastāvīgās šķīrējtiesas sprieduma piespiedu izpildei, kas ir viens no atzītajiem šķīrējtiesu nolēmumu kontroles veidiem.

² UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, <http://www.uncitral.org/english/texts/arbitration/ml-arb.htm>

³ G.Žukova “Šķīrējtiesu regulējums Latvijā: atsevišķi problēmjautājumi”, TNA, Rīga, 174-176 lpp.

⁴ Civilprocesa likuma 535., 536., 537.panti, kā arī Satversmes tiesas 2005.gada 17.janvāra sprieduma lietā Nr.2004-10-01 9.1.punkts, Senāta 2012.gada 18.jūnija lēmuma lietā Nr.SPC-38/2012 6.2.punkts.

⁵ ECT spriedums lietā Delcourt v Belgium [1970] ECHR 1, 31.punkts, un ECT spriedums lietā Piersack v. Belgium [1982] ECHR 6, 30.punkts.

Minēto iespēju šķīrējtiesas prāvnieks izmanto, ja vēlas saņemt izpildu rakstu un piespiedi izpildi Latvijas teritorijā⁶. Tomēr šķīrējtiesas nolēmuma atzīšanu un izpildi var pieprasīt arī ārvalstīs, kā tas ir noticis Satversmes tiesas lietā Nr.2022-03-01 aprakstītajā situācijā, un šādā gadījumā aizskarto tiesību aizsardzības mehānismu būtu jāgarantē citā veidā.

ECK 13.pants pieprasa nacionālā līmenī nodrošināt līdzekļu pieejamību, radot institūcijas, kuru uzdevums būtu vērtēt privātpersonu tiesību aizskārumu, un tās var būt gan tiesas, gan ārpustiesas institūcijas. Galvenais, lai šīs institūcijas būtu neatkarīgas un objektīvas, un to kompetence un procedūras garantētu efektīvu faktisko apstākļu noskaidrošanu un tiesisko novērtējumu⁷.

Iespējams, ka, izvērtējot konkrētos apstākļus, tiesa var izrādīties vienīgais efektīvais līdzeklis, lai ātri spētu nodrošināt tiesisko aizsardzību, ja puse lūdz šķīrējtiesas sprieduma atzīšanu un izpildraksta izsniegšanu ārvalstīs.

Civilprocesa likuma 66.nodaļas regulējums ir tikai viens no šķīrējtiesu nolēmumu likumības kontroles veidiem, tādēļ to nevar raksturot kā tādu, kas nenodrošina Satversmes 92.pantā garantētās tiesības. Cits jautājums būtu, vai tas garantē aizskarto tiesību aizsardzību visos iespējamajos gadījumos, piemēram, kad Latvijas šķīrējtiesas nolēmumu lūdz atzīt un izpildīt ārvalstīs.

Tiesībsargs vēlas norādīt, ka Civilprocesa likuma 66.nodaļas regulējums neparedz tāda lēmuma⁸ pieņemšanu, ko persona varētu saņemt un iesniegt ārvalstu kompetentā institūcijā, lai panāktu tajā šķīrējtiesas sprieduma neatzīšanu, izpildes apturēšanu un izpildraksta neizsniegšanu.

Šķīrējtiesas likuma 51.panta otrā daļa nosaka, ka šķīrējtiesas nolēmums stājas spēkā tā pieņemšanas dienā, un šķīrējtiesas nolēmums nav pārsūdzams. Ar spēkā stāšanās brīdi tas kļūst neapstrīdams. Šķīrējtiesas sprieduma izpildi nacionālā līmenī var apturēt ar lēmumu par atteikumu izsniegt izpildrakstu, bet ārvalstīs izpilde būs neiespējama, ja šķīrējtiesas spriedums netiks atzīts un netiks izsniegts izpildraksts, kur pamatā jākonstatē Ņujorkas konvencijas par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu 5.panta prasības.

Satversmes tiesa, analizējot šķīrējtiesas procesu un indivīda pieeju tiesai lietā Nr.2004-10-01, jau minēja, ka valstij ir pienākums, pirmkārt, nodrošināt līdzekļus aizsardzībai pret procesuālo tiesību pārkāpumiem šķīrējtiesas procesā un, otrkārt, neatzīt šāda šķīrējtiesas procesa rezultātu. Nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā personai ir tiesības pieprasīt valstij radīt efektīvus tiesību aizsardzības līdzekļus konkrētās problēmas risināšanai.

Lai arī pēc Satversmes tiesas 2014.gada 28.novembra sprieduma lietā Nr.2014-09-01 ir pilnveidots valstī pastāvošais normatīvais regulējums, papildinot to ar iespēju apstrīdēt šķīrējtiesas kompetenci, iesniedzot prasību par šķīrējtiesas līguma atzīšanu par spēkā neesošu, tomēr nav novērsts vēl viens aspekts, uz ko norādīja Satversmes tiesa minētā sprieduma 22.punktā, proti, "Satversmes tiesa atkārtoti vērs Saeimas uzmanību uz nepieciešamību noteikt šķīrējtiesas sprieduma apstrīdēšanas pamatus un kārtību."

⁶ Šķīrējtiesu likuma 58.panta otrā daļa.

⁷ The Universal Declaration of Human Rights. Pieejams: <http://www.un.org/en/documents/udhr/>.

⁸ Ņujorkas konvencijas par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu 5.panta pirmās daļas e) apakšpunkts nosaka, ka šķīrējtiesas nolēmuma atzīšanu un izpildīšanu var atteikt, ja puse, pret kuru tas vērst, iesniedz kompetentajam varas orgānam, kurā izprasa atzīšanu un izpildi, pierādījumu, ka šķīrējtiesas nolēmums nav stājies spēkā, to atcēlis vai apturējis tā izpildi tās valsts kompetentais varas orgāns, kur tas pieņemts vai kuras likums tiek piemērots.

Tiesībsargs uzskata, ka Civilprocesa likuma 66.nodaļa nenodrošina šķīrējtiesas pusēm pieeju tiesai šķīrējtiesas nolēmuma atcelšanai vai izpildes apturēšanai, un šajā sakarā vēlas vārst uzmanību arī uz apstākli, ka būtu nepieciešams sistēmiski izvērtēt ne tikai nepieciešamību papildināt Civilprocesa likuma regulējumu, bet arī veikt grozījumus Šķīrējtiesas likuma 51.pantā.

Pieteicēja atsaucas uz pasaulē vispārpieņemto praksi, kas ļauj apstrīdēt, atcelt šķīrējtiesu spriedumus. Šķīrējtiesu spriedumu apstrīdēšana atšķiras no šķīrējtiesas sprieduma atzīšanas un izpildes mehānisma, un UNCITRAL Parauglikums nosaka konkrētus gadījumus, kad šķīrējtiesas taisīts spriedums var tikt apstrīdēts/atcelts šķīrējtiesas procesa norises valstī.

Tiesībsargs piekrīt viedoklim, ka, izveidojot ātru un efektīvu strīdu izskatīšanu šķīrējtiesā, valstij jāgarantē īpašs mehānisms, kam nevajadzētu dublēt vai pāriet tālākā vispārējās jurisdikcijas kontrolē, izskatīšanai apelācijas un kasācijas kārtībā, jo tas būtu pretēji mērķim, kādu valsts noteikusi, izveidojot šķīrējtiesu regulējumu. Tomēr risinājums, ko darīt ar spēkā esošiem un prettiesiskiem šķīrējtiesu spriedumiem, ja tos var iesniegt atzīšanai un izpildei ārvalstīs, valstij ir jārod. Vairāki jomas eksperti ir jau agrāk piedāvājuši konkrētus risinājumus, par pamatu ņemot Vācijas vai Zviedrijas piemēru⁹, t.i. šauri definējot gadījumus, kad pieļaujama vērsšanās vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasījumu par šķīrējtiesas sprieduma atcelšanu un izpildes apturēšanu.

Saskaņā ar UNCITRAL Parauglikumu paredzēts, ka 3 mēnešu laikā konkrētā tiesā var iesniegt lūgumu par šķīrējtiesas sprieduma apstrīdēšanu, turklāt uz tiem pašiem pamatiem, kādi paredzēti sprieduma izpildei (skat. UNCITRAL Parauglikuma 34.pants, Eiropas konvencijas par Starptautisko komercšķīrējtiesu 9.pants).¹⁰ Arī Satversmes tiesa ir norādījusi, ka “ņemot vērā bieži pausto kritiku par šķīrējtiesu darbu un prima facie saskatāmos trūkumus izpildu rakstu izsniegšanas regulējumā, pasaulē akceptētajam šķīrējtiesas sprieduma apstrīdēšanas institūtam Latvijā būtu jo sevišķi liela nozīme”.¹¹

Tiesībsarga ieskatā pastāvošie tiesību aizsardzības līdzekļi nelikumīga šķīrējtiesas sprieduma atcelšanai nav pietiekami, jo negarantē efektīvu aizskarto tiesību aizsardzības iespēju gadījumos, ja spriedums ir balstīts uz viltotiem dokumentiem un tiek pieprasīta šķīrējtiesas sprieduma atzīšana un izpilde ārvalstīs.

Tiesībsargs pieļauj, ka kā pretarguments šajā kontekstā var tikt piesaukta Ņujorkas Konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu¹², kas uzliek par pienākumu arī pārējām konvencijas dalībvalstīm ievērot konvencijas 5.panta¹³ prasības.

⁹ I.Klotiņš “Šķīrējtiesu institūts un uzņēmēju vajadzības Latvijā”, ”Jurista vārds” 2017.gada 31.janvāris,Nr.5(959).

¹⁰ I.Kačevska “Tiesības uz taisnīgu tiesu un šķīrējtiesas institūts”/ Likums un tiesības, 2006.g. maijs, 8.sējums, Nr.5 (81).

¹¹ Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr.2004-10-01 “Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas 92.pantam” 9.2. punkts.

¹² Ņujorkas Konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu. Pieņemta 1958.gada 10.jūnijā, Latvijas Republika pievienojās konvencijai 1992.gada 14.aprīlī <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/642> .

¹³ Ņujorkas konvencijas 5.pants nosaka, ka:

“1. Šķīrējtiesas nolēmuma atzīšanu un izpildīšanu *var atteikt* pēc tās puses lūguma, pret kuru tā vērsta, *tikai tad, ja šī puse iesniedz* tās vietas kompetentam varas orgānam, kur izprasa atzīšanu un izpildīšanu, *pieņēmumus*, ka:

a) II pantā norādītajā nolīgumā puses bijušas kaut kādā ziņā rīcības nespējīgas pēc tām piemērojamā likuma vai šis nolīgums nav spēkā pēc likuma, kam puses šo nolīgumu pakļāvušas, bet, ja tāda norādījuma nav, - pēc tās valsts likuma, kur nolēmums pieņemts, vai b) pusei, pret kuru nolēmums pieņemts, nav pienācīgi paziņots par šķīrējtiesas iecelšanu vai šķīrējtiesas izskatīšanu vai arī tā citu iemeslu dēļ nav varējusi iesniegt savus paskaidrojumus, vai c) norādītais nolēmums pieņemts par strīdu, kas nav paredzēts šķīrējtiesas nolīguma vai šķīrējtiesas piezīmes līgumā noteikumos vai neatbilst tiem, vai arī tajā ir noteikumi par jautājumiem, kas neietilpst šķīrējtiesas nolīgumā vai šķīrējtiesas piezīmē līgumā, tomēr, ja noteikumus par jautājumiem, kas ietilpst šķīrējtiesas nolīgumā vai piezīmē, var atdalīt no tiem, kas neietilpst tādā nolīgumā vai piezīmē, tad šķīrējtiesas nolēmuma to daļu, kurā ir noteikumi par jautājumiem, kas ietilpst šķīrējtiesas nolīgumā vai šķīrējtiesas piezīmē līgumā, var atzīt un izpildīt, vai d) šķīrējtiesas

Tomēr jāatzīmē, ka formālo procesuālo prasību pārbaude nespēs novērst tādu trūkumu kā viltotos pierādījumos balstīts šķīrējtiesas spriedums, kas būtu pārbaudāms Ņujorkas konvencijas 5.panta pirmās daļas e) apakšpunktā noteiktajā mehānismā, kam jāpastāv tās valsts regulējumā, kur darbojas attiecīgā šķīrējtiesa.

Sniedzot atbildi uz jautājumu, vai šķīrējtiesas līguma dalībniekam ir iespēja aizsargāt savas tiesības no šķīrējtiesas jurisdikcijas un šķīrējtiesas sprieduma izpildes, prasot paša šķīrējtiesas līguma atzīšanu par spēkā neesošu, tiesībsargs vēlas norādīt, ka šāda iespēja ir ierobežota.

Būtu nošķirams procesa dalībniekam piešķirtās tiesības celt iebildumus pret šķīrējtiesas līguma spēkā esamību procesa laikā un tiesības apstrīdēt šķīrējtiesas spriedumu un apturēt tā izpildi.

Šķīrējtiesas līguma spēkā esamība primāri jāapstrīd uzsāktā šķīrējtiesas procesa ietvaros, kā arī ir iespējama tā apstrīdēšana arī pēc šķīrējtiesas sprieduma pasludināšanas, līdz brīdim, kamēr nav izsniegts izpildraksts tā piespiedu izpildei un spriedums ir izpildīts.

Tomēr tiesībsargs vēlas norādīt, ka pat gadījumā, ja puse vērsas vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasību par šķīrējtiesas līguma atcelšanu vai atzīšanu par spēkā neesošu, tas nebūs pierādījums, kas jāiesniedz ārvalstu kompetentajai iestādei, lai tā nekavējoties apturētu savu procesu, kā arī atteiktu atzīt un izpildīt šķīrējtiesas spriedumu ārvalstīs. Bez tam Civilprocesa likumā nav tieši noteikti aizsardzības līdzekļi, piem. šķīrējtiesas sprieduma izpildes apturēšana, kas ļautu personai, kuras intereses ir aizskartas, vismaz ātri apturēt šķīrējtiesas sprieduma atzīšanas procesu ārvalstīs.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

orgānu sastāvs vai šķīrējtiesas process nav atbilduši pušu nolīgumam vai, ja nav tāda, nav atbilduši tās valsts likumam, kur notikusi šķīrējtiesa, vai e) nolēmums pusēm vēl nav kļuvis galīgs vai to atcēlis vai apturējis tā izpildīšanu tās valsts kompetents varas orgāns, kur tas pieņemts, vai tās valsts kompetents varas orgāns, kuras likums tiek piemērots.

2. Šķīrējtiesas nolēmuma atzīšanu un izpildīšanu var arī atteikt, ja tās valsts kompetents varas orgāns, kurā izprasa atzīšanu un izpildīšanu, konstatēs, ka:

- a) strīdus objekts nevar būt šķīrējtiesas izskatīšanas priekšmets pēc tās valsts likumiem, vai
- b) šī nolēmuma atzīšana un izpildīšana pretrunīga šīs valsts publiskajai kārtībai.”